

Nr 479

Av herr von Friesen, om inrättande av vissa överläkartjänster vid fångvården.

Nuvarande organisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet, som trädde i kraft den 1 januari 1946, är en tvillingorganisation. Enklast ligga förhållandena för sinnesundersökning av den som är på fri fot, vilken enligt 43 § SiL skall »verkställas av läkare, som för dylikt ändamål är anställd vid statligt sinnessjukhus» (om närmare detaljer se bl. a. SOU 1953: 21, s. 13—14). Med de åtta s. k. frifotingsstationerna förverkligades ett bland statligt och kommunalt anställda sinnessjukhusläkare länge närt önskemål, nämligen att befrias från skyldigheten utföra sådana undersökningar. Denna del av organisationen har fungerat någorlunda friktionsfritt, åtminstone sedan socialassistenterna erhållit löneförstärkning och deras numerär förstärkts.

Tyvärr skapades icke motsvarande klara förhållanden, när det gällde undersökning av häktade. Det heter därom i sagda lagrum, att sådan undersökning skall »verkställas å sinnessjukavdelning vid fångvården av där anställd läkare». Uttrycket »för dylikt ändamål», som gäller frifotingsläkarna, saknas för fångvårdens läkare, som alltså alltjämt ha den dubbla uppgiften att verkställa sinnesundersökningar och bestrida psykiatrisk sjukvård inom fångvården. Fångvårdens läkare få därigenom två arbetsgivare, domstolarna och fångvårdsstyrelsen, medan frifotingsläkarna blott betjäna domstolarna. Undersökningsverksamheten för de häktade bromsas därigenom, vilket är så mycket mera olyckligt som förlängd undersökningstid hårdare drabbar den häktade än den på fri fot varande. Vid 1954 års vårriksdag beslötos efter ett vidlyftigt utredningsarbete vissa lagändringar i syfte att nedbringa väntetiderna, men den grundläggande bristen i organisationen avhjälpes ej. Dualismen består, slitningen av fångvårdens läkare mellan två var för sig krävande arbetsuppgifter fortsätter.

Tillståndet har ej förbättrats genom det under senare år fortskridande reformverket inom fångvården genom den s. k. räjongplanen, varigenom fångvårdens psykiater belastats med ytterligare uppgifter. Visserligen inrättades inom räjongerna för vanligt fångförvar underordnade läkartjänster, men överläkaren har det nu tredubbla ansvaret som undersökningsläkare, vårdläkare och räjongläkare. Följderna av denna personella överbelastning ha ej heller uteblivit. F. n. vänta mellan 150 och 200 häktade på sinnesundersökning.

Bihang till riksdagens protokoll 1956. 4 saml. Nr 479—485

I denna situation uppkom det lovande förslaget av fångvårdens organisationskommitté (SOU 1955: 40, s. 59) att en särskild överläkartjänst för de rättspsykiatriska undersökningarna skall finnas (visserligen med kommitténs utgångspunkter för att friställa den hittillsvarande ende överläkaren för räjonguppgifter). Klarare hade varit att beskriva förslaget som en delning av den befintliga överläkartjänsten i två, en för undersökningsväsendet och en för räjongarbetet, ungefär som då ett odelat lasarett uppdelas mellan en kirurg och en invärtes läkare. Genom inrättande av de nämnda underordnade läkartjänsterna har mer än ett halvt steg tagits i denna riktning, ekonomiskt sett. Kostnadsökningen stannar för de tre räjonger, där en »odelad» överläkare finnes, vid 20 000 kronor (6 700 + 6 700 + 6 600, SOU 1955: 40, s. 70). Kommitténs förslag innebär nämligen, sådant det redovisats i bilaga 4 till statsverkspropositionen 1956, andra huvudtiteln, s. 88 B. 3, uppflyttningar till överläkare Ca 37. Punkt 1) av 3. gäller förvandling av förste läkaren Ce 31 till överläkare Ca 37 som räjongläkare. Denna punkt, som ej direkt berör undersökningsväsendet, lämnas här åsido. Punkt 2) av 3. kan föranleda missförstånd. Det är ej givet, att den nya överläkartjänsten kommer att betjäna räjongvården. Skulle den hittillsvarande överläkaren föredraga att ägna sig åt räjongverksamheten, kommer den efter honom tillsatte nye överläkaren att bli den i SOU 1955: 40, s. 59, förutsedde *särskilde överläkaren för undersökningsväsendet*. Fångvårdens organisationskommitté ansåg sig kunna föreslå detta, då »tillgången på psykiater med erforderlig kompetens nu är en annan än tidigare» (prop. s. 91). Redan 1951 års fångvårdsutredning hade föreslagit dessa tjänster (SOU 1952: 21).

Då emellertid medicinalstyrelsen ansåg »brist på utbildat folk» föreligga (prop. s. 99) upptogs detta yrkande ej av departementschefen (prop. s. 121).

Detta departementschefens ställningstagande måste beklagas. Granskar man remissyttrandena, finner man att medicinalstyrelsen trots sina ovan refererade betänkligheter i princip tillstyrkt de nya överläkartjänsterna. Förslaget tillstyrktes även av hovrätten över Skåne och Blekinge, likaså av Sveriges läkarförbund (prop. s. 99—100). Av intresse är att fångvårdsstyrelsens motivering för ett avstyrkande av de föreslagna överläkartjänsterna just utgår från sinnesundersökningarnas nödläge: »... ansträngningarna måste i första hand inriktas på att tillgodose behovet av undersökningsläkare...» Fångvårdsstyrelsen skriver, att innehavarna av de nya överläkartjänsterna avses skola helt ägna sig åt behandlingsarbetet inom gruppen och således icke få tagas i anspråk för sinnesundersökningar. Fångvårdsstyrelsen synes därvid ha förbisett, att fångvårdens organisationskommitté förutsatt *särskild* överläkare för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet (SOU 1955: 40 s. 59). En sådan tjänst verkar i det långa loppet stimulerande på rekryteringen till undersökningsorganisationen.

Först genom inrättande av dylika för undersökningsväsendet inom fångvården särskilt avsedda överläkare kommer undersökningsorganisationen för de häktade i paritet med organisationen för de icke häktade, och den ovan nämnda snedbelastningen inom undersökningsväsendet häves.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta höja anslaget till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar med 20 000 kronor för: 3 läkare i Ce 29 till 3 överläkare i Ca 37).

Stockholm den 26 januari 1956

Bertil von Friesen
